

BOLALARDA UCHRAYDIGAN NUTQ KAMCHILIKLARINI O'YINLAR BILAN BARTARAF ETISH USULLARI

Andijon viloyati Andijon shahar

70 - Maktabgacha ta'lim tashkiloti Logoped

Alimova Qizlarxon Akramovna

ANNOTATSIYA Xulosa. Maqolada nutq buzilishi bilan maktabgacha yoshdagi bolalarda nuqsonlarni bartaraf etishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash usullari keltirilgan. Logopedik ishlarda innovatsion texnologiyalarni qo'llashning zarur shartlari aniqlandi. Innovatsion nutq terapiyasi texnologiyalarini tasniflash.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, nutq buzilishi, innovatsion texnologiyalar, nutq terapiyasi amaliyoti, tuzatish.

Izchil, uyg'un nutq - bu odamlarning muloqotini va o'zaro tushunishini ta'minlaydigan semantik batafsil bayon (mantiqiy birlashtiruvchi jumlar qatori). Izchil nutq yuqori aqliy funktsiyalar, so'z boyligi, grammatika, fonetika rivojlanmaganligining barcha xususiyatlarini aks ettiradi. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning aksariyatida biz izchil nutqning past darajada rivojlanishini kuzatishimiz mumkin. Ba'zan bolalar uchun ob'ekt haqida qisqacha tavsiflovchi hikoya tuzish juda qiyin, ular uchun ijodiy hikoyalar tuzish yanada qiyinroq. Bolalar muloqotni olib borishda, rasmdan hikoyalar tuzishda va spontan bayonotlarda qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar. Bolalarning izchil nutqini shakllantirmaslik, barcha nutqiy fikrlash faoliyatining rivojlanishiga salbiy ta'sir qiladi, ularning kommunikativ ehtiyojlari va kognitiv imkoniyatlarini cheklaydi. Nutqning uyg'unligini shakllantirish, so'zlarni mazmunli va mantiqiy tuzish ko'nikmalarini rivojlantirish maktabgacha yoshdagi bolaning nutq tarbiyasining asosiy vazifalaridan biridir. Shuning uchun izchil nutqni shakllantirishning yangi maxsus uslubiy usullari va vositalarini izlash muhimdir. So'nggi bir necha yil ichida O'zbekiston jamiyatining e'tibori innovatsion ta'lim texnologiyalariga yo'naltirildi. Ayniqsa, 2020 yilda barcha sohalarni raqamlashtirish, COVID-2019 pandemiyasi sharoitida ta'lim tizimini onlayn

o'qitishga o'tkazilishi bu borada innovatsion texnologiyalar ahamiyatini oshirdi. Nutqida nuqsonlari bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar nutqdagi nuqsonlarni bartaraf etish borasida innovatsion texnologiyalarni qo'laash muammolari o'qitish metodikasini takomillashtirishning dolzarb muammosi sifatida ilgari surilmoqda. Barcha o'qituvchilar, shu jumladan, logopedlarning o'z kasbiy faoliyatiga innovatsion xarakter berish istagi ta'limning shaxsga yo'naltirilgan pedagogika pozitsiyasiga o'tishi bilan bog'liq [1, b. 7]. Logopedlar korrektsiya va pedagogik ishdagi yangiliklardan foydalangan holda, nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda ularning individual qobiliyatlarini, shu jumladan til qobiliyatini rivojlantirishga intilishadi, dasturiy bilimlar, ko'nikmalar va malakalarni shakllantirish bilan cheklanmaydilar. Tadqiqotchilar innovatsion logopedik texnologiyasini "uning sifatini oshirishga qaratilgan tuzatish ishlarining zamonaviy, yangi usullari va uslublarini joriy etishga asoslangan puxta o'ylangan texnologiya" deb tushunadilar. Texnologiyaning "innovatsionligi" ning asosiy mezonlari uni qo'llash orqali o'quv jarayoni samaradorligini oshirishdir. Ta'kidlash joizki, logopedlik amaliyotidagi innovatsion texnologiyalar - bu umumiy qabul qilingan, vaqt sinovidan o'tgan texnologiyalarga qo'shimcha (diagnostika texnologiyasi, ovoqli sahna texnologiyasi, nutqning talaffuz tomonlarini turli xil buzilishlari uchun nafas olish texnologiyasi va boshqalar) usullar hisoblanadi. Innovatsion logopediya texnologiyalarining tasnifi turli asoslarda amalga oshiriladi.

a) ta'sir qilish maqsadiga ko'ra quyidagilar mavjud:- rivojlanish texnologiyalari (emotsional, sensorimotor ta'lim; mnemotexnika, fikrlash jarayonlari treninglari va boshqalar);- psixokorreksion texnologiyalar (art terapiya, ertak terapiyasi, kulgi terapiyasi, rang terapiyasi, psixo-gimnastika va boshqalar);

Logoped faoliyatida innovatsion ta'sir o'tkazish usullari nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan korrektsiyalash va rivojlantirish ishlarining istiqbolli vositasiga aylanmoqda. Ushbu usullar korrektsiyaning eng samarali vositalaridan biri bo'lib, maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqdagi qiyinchiliklarni yengishda maksimal darajada muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi. Har xil logopedik yordam fonida innovatsion

usullar bolalar nutqini to'g'rilash jarayonini optimallashtiradi va butun tanani sog'lomlashtirishga yordam beradi.

Foydalanilgan manbalar:

1. Елсакова А.Н., Лисовская Н.Н., Соколова И.В. Использование инновационных технологий в работе учителя-логопеда // Педагогика: традиции и инновации: материалы V междунар. науч. конф. (г. Челябинск, июнь 2014 г.). - Челябинск: Два комсомольца, 2014. - С. 33-34.
2. Силиванова Л.В., Кондратьева С.Ю. Игры с песком в работе логопеда // Логопед в детском саду. - 2008. - № 3. - С. 38-41.
3. Фатихова Л.Ф. Компьютерные технологии в психолого-педагогической коррекции детей // Логопед. - 2014. - №2. - С. 13-15.
4. Филичева Т., Чиркина Г.В. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста. - М.: Айрис-Пресс, 2007. - 224 с.